

NÉPÚJSÁG

A természet kalendáriuma

CLIV.

1972. június 5-én nyílt meg Stockholmban az ENSZ *Ember és bioszféra* környezetvédelmi világkonferenciája. Azóta ezt a napot nemzetközi környezetvédelmi világnapként tiszteljük.

Jut eszébe az embernek ilyentájt, hogy egyre kevesebb természetközeli élőhely van körülöttünk. Egyre kevesebb az erdő. S a megmarad természetszerű erdőket is idegenhonos fajok uralta élőhelyek válthatják fel. A legtöbb gondot a kelet-ázsiai *bálványfa* (*Ailanthus altissima*), ártereken az észak-amerikai eredetű *zöld juhar* (*Acer negundo*) és az *amerikai kőris* (*Fraxinus pennsylvanica*) okozza.

A bálványfát alig néhány évtizede is dísznövényként ültették. Fokozatosan kivadulva, a gyökérsarj-telepei által, lassan, de biztosan agresszívan kiszorítja az őshonos fákat.

A *fehér akác* (*Robinia pseudoacacia*) megítélése más. Kedvelt színfoltja a késő tavaszi-nyár eleji erdélyi tájnak. Fája két évszázadnyi ideje a szegény ember tüzifája, ugyanakkor kerti bútorok és parketta alapanyaga. Mélyre hatoló gyökérzete révén növényiszőnyeget tud borítani sivar élőhelyek fölé. Gyökérsarjas terjedése kipusztíthatatlanná teszi. Nem feledkezhetünk meg méhlegelő jelentőségéről sem. De benyomulva az őshonos erdőtársulásokba azok fajgazdagságát csökkenti, ezért kell gátat vetni további terjedésének.

A rég kialakult városi vegetációt lehetőleg megtartva Vásárhely tereire, parkjaiba, utak mentére őshonos fákat kell ültetni. A városoknak, településeknek arca, arcúlat van. Éppen úgy hozzátartozik a városhoz növényzete, mint szobrai, régi épületei. Ennek megváltoztatási vágya csak betelepült, idegenhonos-idegenlelkű emberek gögijében él.

*Favágók nótáznak:
ritmusban szakad föl
lelkükből a bánat;
kurjantó sóhajok
sírnak a szájakon,
néha felröppennek,
szivarfüstbe szállnak.*

*Asszonyok csalása,
vágyak pusztulása,
fenyők némasága
fullad a nótába.*

*Felszedelőzködnék.
Várják a fogatok:
nekiindulnak a
kóbor, vén hegyeknek,
s tört-pohár-nyomukban
fejsze fénye kúszi,
s mégsem csillognak a
szép üvegcserepek...*

- hallatszik a kóbor panasz **Bartis Ferenc**től. Az *Erdei kocsma* költője 2006. június 10.-én, Margit napján, költözött vissza végleg a gyergyószárhegyi fenyők alá.

*Margit-napi esőcseppek,
Negyven napig elperegnek.*

A Muravidéken a gazdasszonyok, ha esik az eső Margitkor, retket vetnek, számítva bő égi áldásra. Retkes Margit két nappal követi Medárdot, az utolsó fagyosszentet. Napjához Európa szerte időjárási megfigyelések, regulák fűződnek. Ha tiszta az idő Medárdkor, akkor kellemes, szép, jó nyárra lehet számítani.

1294-ben június 11-én halt meg **Roger Bacon** középkori angol gondolkodó, a kísérleti tudományosság egyik úttörője. A polihisztor megállapítása, miszerint „*A matematika a tudományok kapuja és kulcsa*”, mind a mai napig érvényes.

105 éve, e nap, született **Jacques-Yves Cousteau** tengerkutató. Katonai obsitja után, 1950-ben megalapította a Francia Oceanográfiai Mozgalmat (FOC), és megszerzett egy aknaszedőt, amelyet óceánkutató hajóvá alakított át, s amelyet **Calypso** néven ismert meg a világ. Első egész estét betöltő filmje, a **Csend világa**, 1953-ban először hozott hírt egy olyan élővilágról, amelyet mindaddig alig ismert az ember. 1957-től volt a **Monacói Oceanográfiai Múzeum** igazgatója. 1991-ben ökológiai expedíció keretében az élővilágát kutatva végighajózta a Dunát. Ő tudatosította először, hogy környezetünk védelme a tengerek világa nélkül elképzelhetetlen.

1979-ben, amikor Philippe fia, motor-csónak balesetben elhunyt, írtam róluk először a marosvásárhelyi rádió Mikroenciklopédia rovatában.

Fejezzük be mai sétánkat, visszatérve az erdélyi hegyek alá, Bartis Ferenc **Búzavirág balladájával**:

*A búzavirágot az ég
kárpótlásul zilángolta rám,
amikor háború után
a fölperzselt,
majd árvíz-iszapolta
mezőkön
feküdtem hanyatt
a hamu-iszapban,
az iszap-ravatalon,
amikor nem is az eleség veszte,
de a virágtalanság fájt,
mecsajnált az ég,
s szemembe
zilángolta magát.*

Régi vágyammal - eljutni egyszer Monacóba, a Calypsora - maradok, kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, a 43. Környezetvédelmi világnapon

1. ábra A végtelen szemembe zilángolta magát

2. ábra Rönkfa út kóbor vén hegyek alján